

5 Ιουνίου, 1990

[ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, Δ/στές]

ΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ,

Εφεσείων,

v.

ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ,

Εφεσίβλητης.

(Ποινική Έφεση Αρ. 5286).

Δίκαιον αποδείξεως — Βάρος αποδείξεως — Όταν βαρύνει κατηγορούμενον — Αποσείεται δια της δημιουργίας αμφιβολιών ως προς συστατικό στοιχείο του εγκλήματος.

Δίκαιον αποδείξεως — Κατοχή ψυχοτρόπου ουσίας — Εξέλιξη Αγγλικής Νομολογίας — Ευχέρεια πλέον στον κατηγορούμενο να αποδείξει ότι δεν γνώριζε την φύση της ουσίας, που κατείχε — Στην Κύπρο το θέμα διέπεται από το άρθρο 32 (3) (β) του Ν. 29/77 — Βάρος αποδείξεως της ελλείψεως γνώσεως πίπτει επί των όμων του κατηγορουμένου.

5

Δίκαιο αποδείξεως — Δικαίωμα σιωπής — Η άσκηση του δικαιώματος δεν μπορεί να οδηγήσει σε ενοχοποιητικά πορίσματα.

10

Ποινική Δικονομία — Έφεση — Ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος, Κεφ. 155 — Η επιφύλαξη του άρθρου 145 (ι) (β) — Εφαρμοστέες αρχές.

Στη βεράντα του κατηγορουμένου μέσα σε στρατιωτική αρβύλα βρέθηκε φυτό ινδικής καννάβης. Όταν ο ερευνών αστυνομικός ανακάλυψε το φυτό, προειδοποίησε τον εφεσείοντα ότι έχει το δικαίωμα να μην πει τίποτε. Ο εφεσείων δεν είπε οτιδήποτε. Αργότερα στον αστυνομικό σταθμό έδωσε κατάθεση. Παραδέχθηκε κατοχήν, αλλά προέβαλε άγνοια της φύσεως του φυτού, το οποίο του είχε δώσει ο αδελφός του για φύλαξη. Ο αδελφός του έδωσε μαρτυριαν και επιβεβαίωσε την εκδοχή του εφεσείοντος.

15

20

Το πρωτόδικο Δικαστήριο απέρριψε την εν λόγω εκδοχήν λόγω: (α) Αντιφάσεων μεταξύ της πιο πάνω καταθέσεως και της μαρτυρίας του εφεσείοντος στη δίκη, β) Σιωπής του εφεσείοντος, όταν ανακαλύφθηκε στην παρουσία του το φυτό, και γ) Αποκρύψεως του φυτού στην αρβύλα "πιθανότατα για να εμποδιστεί η ανεύρεσή του....."

25

5 Το Ανώτατο Δικαστήριο διεπίστωσε ότι δεν υπήρχαν αντιφάσεις, αλλ' απλώς μη απόλυτη σύμπτωση μεταξύ μαρτυρίας και λεπτομερειών καταθέσεως. Ενόψει τούτου και της νομικής αρχής, που σκιαγραφείται στο τρίτο από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα και παρά τα ερωτηματικά από την απόκρυψη στην αρβύλα, που έπρεπε, όμως, να είχαν συνεκτιμηθεί με την λοιπή μαρτυρία, το Ανώτατο Δικαστήριο δέχθηκε την έφεση, απορρίπτοντας 10 (β) της Ποινικής Δικονομίας, Κεφ. 155, αφού είναι αδύνατη η πρόβλεψη ποιόν θα ήταν το εύρημα για την αξιοπιστία του αιτητή, αν δεν εμπιλοχωρούσαν τα πιο πάνω σφάλματα.

Η έφεση επιτρέπεται.

Αναφερόμενες αποφάσεις:

- Lockyer v. Gibb [1966] 2 All E.R. 653,*
- 15 *Warner v. Metropolitan Police [1968] 2 All E.R. 356,*
- Sweet v. Parsley [1969] 1 All E.R. 347,*
- Alphacell v. Woodward [1972] 2 All E.R. 475,*
- Cheryl Investments v. Saldanha [1979] 1 All E.R. 5,*
- Haidstone BC v. Mortimer [1980] 3 All E.R. 552,*
- 20 *R v. Pheko0 [1981] 3 All E.R. 84,*
- Secretary of State v. Hart [1982] 1 All E.R. 817,*
- R v. Taaffe [1983] 2 All E.R. 625,*
- Chilvers v. Rayner [1984] 1 All E.R. 843,*
- Gammon Ltd v. A - G of Hong Kong [1984] 2 All E.R. 503,*
- 25 *Wings Ltd v. Ellis [1984] 3 All E.R. 577,*
- Pharmaceutical Society v. Stork - Wain [1985] 3 All E.R. 4,*
- R v. Monopoly Commision, Ex. P. Elders [1987] 1 All E.R. 451,*
- Charalambous v. The Republic (1985) 2 C.L.R. 97,*
- Έλληνας ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 149,*
- 30 *Τσοουλιάς ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 258.*

Έφεση εναντίον Καταδίκης και Ποινής.

Έφεση εναντίον καταδίκης και της ποινής από τον Ντίνο Δημητρίου Χριστοφόρου ο οποίος βρέθηκε ένοχος στις 6 Μαρτίου, 1990 από το Επαρχιακό Δικαστήριο Πάφου (Αριθμός Ποινικής Υπόθεσης 6719/89) στην κατηγορία καλλιέργειας φυτών κάνναβης κατά παράβαση των άρθρων 7 (1) (α) (2) και 30 (1) (2) (3) του Περί Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών Νόμου, 1977 (Νόμος 29/77) και στην κατηγορία κατοχής φυτών κάνναβης κατά παράβαση των άρθρων 6 (1) (2) και 30 του Νόμου 29/77 και καταδικάστηκε από τον Επαρχιακό Δικαστή σε συντρέχουσες ποινές φυλακίσεως 6 και 3 μηνών αντίστοιχα.

Ε. Ευσταθίου και Κ. Καμένος, για τον εφεσεύοντα.

Π. Κληρίδης, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας και Κ. Ανδρέου (κα), για την εφεσίβλητη.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής κ. Γ. Μ. Πικής.

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΠΙΚΗΣ: Ο εφεσεύων κρίθηκε ένοχος, μετά από δίκη, σε δυο κατηγορίες, για την καλλιέργεια και κατοχή δυο φυτών κάνναβης, κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων του Περί Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών Νόμου (Ν. 29/77) και καταδικάστηκε σε συντρέχουσες ποινές έξι και τριών μηνών φυλάκισης, αντίστοιχα.

Τα δυο φυτά φυλάττονταν σε ποτήρι, ήταν τόσο μικρά και περιτυλιγμένα το ένα στο άλλο, ώστε να δημιουργείται η εντύπωση ότι αποτελούσαν ένα φυτό, εντύπωση που φαίνεται να είχαν αρχικά συναποκομίσει και οι αστυνομικές αρχές. Το φυτό (στο ποτήρι) εντοπίστηκε στη βεράντα του διαμερίσματος του εφεσεύοντα στην Πάφο, που συγκοινωνούσε με το υπνοδωμάτιό του, φυλαγμένο σε στρατιωτική αρβύλα, που όπως είχε προκύψει ανήκε στον εφεσεύοντα.

Η μαρτυρία, όπως έγινε αποδεκτή από το πρωτόδικο δικαστήριο, κατέδειξε ότι ο εφεσείων γνώριζε για την ύπαρξη του φυτού, γεγονός που άλλωστε παραδέχθηκε. Ότι αρνήθηκε ήταν γνώση για τη φύση του φυτού και συγκεκριμένα ότι ήταν φυτό κάνναβης. Ο ισχυρισμός του ότι το φυτό του δόθηκε από τον αδελφό του για προσωρινή φύλαξη, όχι μόνο δεν αμφισβητήθηκε, αλλά επιβεβαιώθηκε από τον ίδιο τον αδελφό του καθώς και από τις αστυνομικές αρχές οι οποίες του είχαν προσάψει (του αδελφού) κατηγορία σε άλλη ποινική υπόθεση (Ποινική Υπόθεση 6718/89, Επαρχιακού Δικαστηρίου Πάφου) για την καλλιέργειά του, την οποία παραδέχθηκε μαζί με άλλη συναφή κατηγορία, για τις οποίες καταδικάστηκε σε εξάμηνη φυλάκιση.

Ο αστυνομικός, ο οποίος ερεύνησε το διαμερίσμα του εφεσείοντα και είχε ανεύρει το φυτό, σχημάτισε αμέσως την εντύπωση ότι επρόκειτο για φυτό κάνναβης, διαπίστωση την οποία έθεσε στον εφεσείοντα, εφιστώντας συγχρόνως την προσοχή του με την προειδοποίηση "Δεν είσαι υπόχρεος να πεις τίποτα, εκτός αν θέλεις". Δεν έδωσε καμιά απάντηση. Στον αστυνομικό σταθμό όμως, όπου είχε μεταφερθεί μετά τη σύλληψή του, προέβη αρχικά σε προφορική και αργότερα σε λεπτομερή γραπτή κατάθεση, μετά τη διατύπωση από τον εξεταστή της υπόθεσης παρόμοιας κατηγορίας και προειδοποίησης. Παραδέχθηκε ότι είχε το φυτό στην κατοχή του για προσωρινή φύλαξη, κατά παράκληση του αδελφού του, και εξήγησε ότι το τοποθέτησε μέσα στην αρβύλα για να το προφυλάξει από τις καιρικές συνθήκες κατά την απουσία του από το διαμερίσμα, αλλά αρνήθηκε ότι γνώριζε ή ότι είχε οποιουδήποτε λόγους να υποψιαστεί ότι επρόκειτο για φυτό κάνναβης. Στο βαθμό που ήταν δυνατή η διερεύνηση της ορθότητας του ισχυρισμού αυτού, λέχθηκε από τις αστυνομικές αρχές, όπως ανέφερε ο εξεταστής, με την ανάκριση του αδελφού του χωρίς να προκύψει οτιδήποτε που να θέτει υπό αμφισβήτηση τους ισχυρισμούς του εφεσείοντα. Τουναντίον ο αδελφός του επιβεβαίωσε και ενόρκως τη θέση του εφεσείοντα ότι δε γνώριζε οτιδήποτε που θα τον καθιστούσε κοινωνό ή έστω να του προκαλέσει υποψίες για τη φύση του φυτού.

Ο πρωτόδικος δικαστής ανέλυσε τα συστατικά στοιχεία των δυο κατηγοριών με ιδιαίτερη αναφορά στο στοιχείο της κατοχής. Καθοδηγήθηκε κυρίως από την αγγλική απόφαση *Lockyer v. Gibb* [1966] 2 All E.R. 653, 655, 656, και τη μεταγενέστερη απόφαση της Δικαστικής Επιτροπής της Βουλής των Λόρδων *Warner v. Metropolitan Police* [1968] 2 All E.R. 356, 375. Στην υπόθεση *Lockyer* το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα με βάση τις σχετικές διατάξεις της αγγλικής νομοθεσίας ότι συνειδητή κατοχή του αντικειμένου που συνιστά απαγορευμένο φυτό ή φάρμακο στοιχειοθετεί το αδίκημα. Εφόσο κατέχεται συνειδητά το αντικείμενο, τεκμηριώνεται κατοχή άσχετα από τη γνώση του περιεχομένου του. Η άκαμπτη αυτή θέση δεν υποστηρίζεται από τη μεταγενέστερη υπόθεση, η οποία επίσης μνημονεύεται στην απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου *Warner*, στην οποία επισημαίνεται ότι συνειδητή κατοχή του αντικειμένου δεν τεκμηριώνει αναντίλεκτα κατοχή ψυχοτρόπου ουσίας· παρέχεται ευχέρεια στον κατηγορούμενο να κλονίσει τα συμπεράσματα που μπορεί να προκύψουν από τη φυσική κατοχή του απαγορευμένου αντικειμένου αποδεικνύοντας ότι δε γνώριζε τη φύση του πράγματος. Η ίδια προσέγγιση υιοθετείται και στη μεταγενέστερη απόφαση της Δικαστικής Επιτροπής των Λόρδων *Sweet v. Parsley* [1969] 1 All E.R., 347. (Βλ. επίσης *Alphacell v. Woodward* [1972] 2 All E.R., 475, *Cheryl Investments v. Saldanha* [1979] 1 All E.R., 5, *Maidstone BC v. Mortimer* [1980] 3 All E.R., 552, *R. v. Phekoo* [1981] 3 All E.R., 84, *Secretary of State v. Hart* [1982] 1 All E.R., 817, *R. v. Taaffe* [1983] 2 All E.R., 625, *Chilvers v. Rayner* [1984] 1 All E.R., 843, *Gammon Ltd v. A-G of Hong Kong* [1984] 2 All E.R., 503, *Wings Ltd v. Ellis* [1984] 3 All E.R., 577, *Pharmaceutical Society v. Stork-Wain* [1985] 3 All E.R., 4, and *R. v. Monopolies Commission, Ex P Elders* [1987] 1 All E.R., 451).

Η εξέλιξη της αγγλικής νομολογίας δε θα μας απασχολήσει άλλο, ενόψει της διαπίστωσης ότι η κυπριακή νομοθεσία, συγκεκριμένα το άρθρο 32 (3) (β) του Ν. 29/77 προβλέπει ότι ο κατηγορούμενος απαλλάσσεται του αδικήματος:

"(i) εάν αποδείξει ότι δεν είχε γνώσιν ή υποψίαν ή λόγον να υποπτευθεί ότι η εν λόγω ουσία ή το εν λόγω προϊόν ήτο ελεγχόμενον φάρμακον ή

5 (ii) εάν αποδείξει ότι επίστευε, ότι η εν λόγω ουσία ή το εν λόγω προϊόν ήτο ελεγχόμενον φάρμακον, ή ελεγχόμενον φάρμακον τοιαύτης περιγραφής, ώστε, εάν τούτο ήτο πράγματι το εν λόγω ελεγχόμενον φάρμακον ή ελεγχόμενον φάρμακον τοιαύτης περιγραφής, ούτος
10 δεν θα διέπραττε κατά τον ουσιώδη χρόνον αδίκημα εις το οποίον το παρόν άρθρον εφαρμόζεται."

Το αποδεικτικό βάρος, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση που εναποτίθεται στον κατηγορούμενο, αποσείεται με την προσαγωγή μαρτυρίας η οποία δημιουργεί αμφιβολίες για την ύπαρξη των συστατικών στοιχείων του εγκλήματος, όπως επεξηγείται στην υπόθεση *Charalambous v. The Republic* (1985) 2 C.L.R. 97.

20 Στενά όσο και αν είναι τα πλαίσια της υπεράσπισης που παρέχει το πιο πάνω άρθρο του νόμου η γνώση της φύσης του φυτού ή του φαρμάκου το οποίο ο κατηγορούμενος κατέχει, αποτελεί θέμα προς εξέταση, εφόσον προσαχθεί, όπως συνέβη στην προκείμενη περίπτωση, μαρτυρία για την έλλειψή της. Η μαρτυρία του εφεσείοντα, καθώς και του αδελφού του, απορρίφθηκε ως αναξιόπιστη. Όπως συμπεραίνεται από το αποτέλεσμα της απόφασης, χωρίς να αντιμετωπίζεται ρητά, κρίθηκε ότι δεν τέθηκε το θεμέλιο της υπεράσπισης που προβλέπει το άρθρο
25 32.

30 Η μαρτυρία του εφεσείοντα κρίθηκε αναξιόπιστη και απορρίφθηκε για τρεις συγκεκριμένους λόγους. Αυτοί είναι:

(α) Η διαπίστωση αντιφάσεων μεταξύ της μαρτυρίας του και της κατάθεσης του στην αστυνομία,

(β) "Λόγω της όλης συμπεριφοράς του κατηγορουμένου και ιδιαίτερα λόγω της παραλείψεώς του να απαντή-

σει ή να δώσει κάποια εξήγηση όταν ανευρέθησαν τα εν λόγω φυτά στην κατοχή του και ο Μ.Κ.2 Λοχίας Α. Κωνσταντίνου του τα έδειξε και του επέστησε την προσοχή του στο Νόμο", και

(γ) Η απόκρυψη, όπως χαρακτηρίστηκε, του φυτού στην αρβύλα "πιθανότητα για να εμποδίσει την ανεύρεσή τους από την έρευνα που ακολούθησε". 5

Οτι προσδιορίζονται στην απόφαση ως αντιφάσεις δε μπορεί εύλογα να λεχθεί ότι ανταποκρίνονται στο χαρακτηρισμό. Η διαπίστωση η οποία αντικειμενικά εδικαιολογείτο είναι ότι δεν υπήρχε απόλυτη σύμπτωση μεταξύ της μαρτυρίας του εφεσείοντα ενώπιον του δικαστηρίου και των λεπτομερειών της κατάθεσής του στις αστυνομικές αρχές που δόθηκε ενιά περίπου μήνες νωρίτερα. Η διαπίστωση ύπαρξης αντιφάσεων συνιστά εσφαλμένη καθοδήγηση αναφορικά με την αντικειμενική υπόσταση της μαρτυρίας του εφεσείοντα σε σύγκριση με το περιεχόμενο της κατάθεσής του στην αστυνομία. 10 15

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο κρίθηκε αναξιόπιστη η μαρτυρία του εφεσείοντα πηγάζει από νομικό σφάλμα. Η παράλειψή του να απαντήσει στη διαπίστωση του αστυνομικού που ερεύνησε το σπίτι του ότι είχε στην κατοχή του φυτό κάνναβης, κρίθηκε ως ενοχοποιητικό στοιχείο παρά τη ρητή προειδοποίηση του αστυνομικού ότι δεν ήταν υπόχρεος να δώσει οποιαδήποτε απάντηση ή να προβεί σε οποιαδήποτε δήλωση. Το δικαίωμα του υπόπτου να μη δώσει απάντηση σε κατηγορία που του προσάπτεται από τις αστυνομικές αρχές, άμεσα ή έμμεσα, έχει βαθιές ρίζες στο κοινό δίκαιο και θεσμοποιήθηκε από τους δικαστικούς κανόνες (Judges Rules) και δικαστικές αποφάσεις με την καθιέρωση τύπου πληροφόρησης του (caution) για την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού. Δε θα προβούμε σε ιστορική αναδρομή για τους λόγους που οδήγησαν στην αναγνώριση του δικαιώματος της σιωπής. Περιοριζόμεθα σε επανάληψη εκείνου που λέχθηκε στη *Charalambous v. The Republic* (ανωτέρω) στη σελ. 107:- 20 25 30 35

"No adverse inferences can be drawn from the exercise of a right given by Law. It is the only premise upon which citizens can exercise their rights freely without fear of consequences.

5 Σε μετάφραση:

"Δε μπορεί να εξαχθούν ενοχοποιητικά συμπεράσματα από την άσκηση δικαιώματος το οποίο δίδει ο νόμος. Είναι η μόνη βάση πάνω στην οποία οι πολίτες μπορούν ελεύθερα να ασκήσουν τα δικαιώματά τους χωρίς φόβο για συνέπειες."

10

Το δικαίωμα της σιωπής συναρτάται, σε κάποιο βαθμό, και με δικαίωμα εναντίον της αυτοενοχοποίησης, καθώς και του τεκμηρίου της αθωότητας που ενσωματώνεται στο άρθρο 12.4 του Συντάγματος.

15 Ο τρίτος λόγος για τον οποίο κρίθηκε αναξιόπιστη η μαρτυρία σχετίζεται με τη συμπεριφορά του εφεσείοντα και τα συμπεράσματα τα οποία θα μπορούσαν να εξαχθούν από την τοποθέτηση του φυτού σε αρβύλα. Αναμφίβολα αυτή η πράξη του δημιούργησε ερωτηματικά τα οποία θα μπορούσαν να συνεκτιμηθούν με τις εξηγήσεις που έδωσε στη μαρτυρία και να κριθούν ότι δημιουργούν υπόνοιες για ένοχη γνώση. Η διαπίστωση των εσφαλμένων καθοδηγήσεων καθιστά την ετυμηγορία του δικαστηρίου τρωτή και υποκείμενη σε παραμερισμό.

20

25 Ο κ. Κληρίδης εισηγήθηκε ότι δικαιολογείται η εφαρμογή της επιφύλαξης (proviso) του άρθρου 145 (1) (β) του Κεφ. 155. Όπως έχει θεμελιωθεί, πεδίο για την εφαρμογή της επιφύλαξης παρέχεται μόνο εφόσο το Εφετείο μπορεί με βεβαιότητα να προδιαγράψει ποιά θα ήταν η ετυμηγορία του εκδικάζοντος δικαστηρίου, καθώς και οποιουδήποτε άλλου δικαστηρίου, αν δε συνέτρεχαν οι λόγοι που καθιστούν την απόφαση τρωτή. (Βλ. μεταξύ άλλων τις πρόσφατες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *Γιαννάκης Έλληνας ν. Δημοκρατίας*, (1989) 2 Α.Α.Δ. 149 ,
35 και *Χαράλαμπος Ττουυλιάς ν. Δημοκρατίας*, (1989) 2 Α.Α.Δ. 258).

Προκύπτει από την πρωτόδικη απόφαση ότι και οι τρεις λόγοι για τους οποίους απορρίφθηκε η μαρτυρία του εφεσείοντα κρίθηκαν εξίσου σοβαροί για την κατάληξη του δικαστηρίου. Είναι αδύνατο να προβλέψουμε με βεβαιότητα ποια θα ήταν η κρίση του πρωτόδικου δικαστηρίου για την αξιοπιστία του αιτητή αν δεν βαρυνόταν με τα σφάλματα που έχουν διαπιστωθεί ή η κατάληξή του για την ενοχή του εφεσείοντα. Εξίσου αβέβαιη είναι και η πιθανολόγηση της κρίσης οποιουδήποτε άλλου δικαστηρίου.

5

Η έφεση επιτρέπεται, ο εφεσείων αθωώνεται και απαλλάσσεται.

10

Η έφεση επιτρέπεται.